

Råte i granskog: Det er store forskjeller i kjennskap til forekomst og kontrolltiltak innen norsk skogbruk

BAKGRUNN

Råte påfører norske skogeiere og skogbruket årlige tap estimert til rundt 100 mill. NOK (Solheim og Stamnes, upubl.). Basert på den siste nasjonale råteundersøkelsen i granskog (Huse m.fl. 1994), var det mest råte i granas naturlige utbredelsesområde (Aust-Agder, Østlandet og Midt-Norge opp til Saltfjellet), hvor i gjennomsnitt nesten hvert fjerde tre var råteinfisert ved slutthogst. I enkelte granbestand kan

råtefrekvensen ved slutthogst komme opp mot 60-70 %. I skogreisingsstrøk (Vest-Agder, Vestlandet og Nord-Norge nord for Saltfjellet) var bare opptil hvert tiende hogstmodent grantrøe råteinfisert. I 2014 ble det utført en liten spørreundersøkelse for å kartlegge hvor bevisste de forskjellige aktørene i skogbruket er på råteproblemet, om de mener problemet har endret seg de senere årene og i hvilken grad det brukes forebyggende kontrolltiltak mot råte.

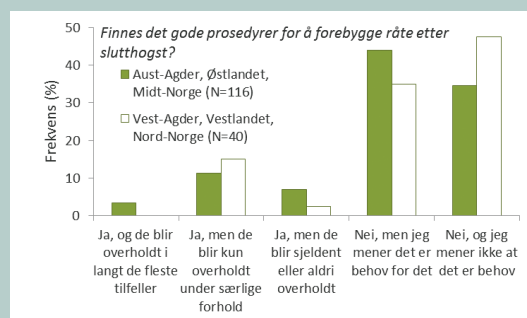
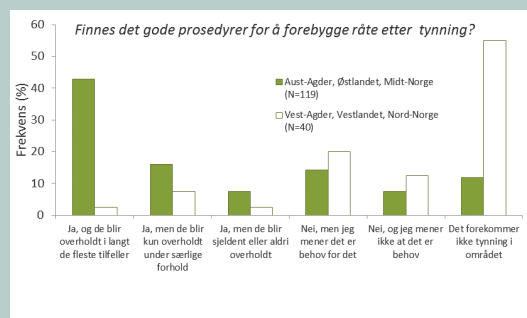
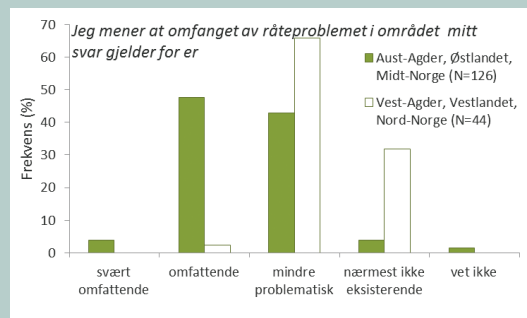
RESULTATER

Totalt fikk vi svar fra 196 aktører. Flest tilbakemeldinger kom fra kommunale skogbrukssjefer (107 svar), etterfulgt av skogbruksledere (53), fylkesmenn (25), skogeiere (5), andre (4) og entreprenører (2). Svarene fra forskjellige aktører ble vurdert samlet, men for å ta hensyn til regionale forskjeller i råtefrekvens, ble svarene delt i to grupper; svar fra aktører som holder til i granas naturlige utbredelsesområde med høy råtefrekvens og aktører i skogreisingsstrøkene med relativt lav råtefrekvens.

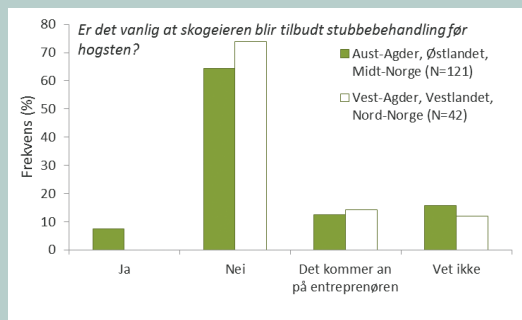
Det var ingen vesentlige regionale forskjeller i rapportert kunnskapsnivå til respondenter angående råte, og godt over halvparten mente å ha godt eller veldig godt kjennskap til råteproblemet i sitt område. Det var stort avvik mellom kjent råteomfang og opplevelse av råteomfang i regioner med høy råtefrekvens (spørsmål 1). Nesten halvparten av respondentene mente at råteomfanget er omfattende mens nesten like mange syntes den er mindre problematisk.

Angående utviklingen av råteomfanget i granas naturlige utbredelsesområdet (data ikke visst), syntes 40 % av respondentene at omfanget har økt over tid. Resten av respondentene syntes den ikke har endret seg, noe som også var en generell opplevelse i skogreisingsstrøkene.

Angående bruk av tiltak for å forebygge råte, mente de fleste av respondentene fra granas naturlige utbredelsesområde, at det finns gode prosedyrer for å forebygge råte etter tynning (spørsmål 2), men at det var veldig variabelt hvor ofte de ble brukt. Det var delte meninger om kontrolltiltak etter slutthogst (spørsmål 3): nesten 80 % av alle respondentene mente at det fins ingen gode prosedyrer, mens bare halvparten av disse mente at det er behov for tiltak.

Angående tilbud om stubbebehandling (spørsmål 4) var det stor enighet mellom respondentene; det er ikke vanlig praksis å tilby skogeieren stubbebehandling. Rundt 10 % av respondentene mente tilbudet er helt avhengig av om entreprenøren tilbyr stubbebehandling. De fleste entreprenører har montert utstyr for stubbebehandling på tynningsmaskiner, mens nesten ingen har det på hogstmaskiner som brukes til slutthogst, så respondentene har trolig her svart på om tilbudet gjelder slutthogst.

DISKUSJON

Det er merkbart at i regioner som er kjent for å ha en generell høy råtefrekvens i granskog er det store forskjeller i meninger om hvor omfattende råteproblemet er. Dette kan skyldes at respondentene har tolket spørsmålene og svaralternativene noe forskjellig på enkelte spørsmål. Det kan også skyldes manglende kunnskaper om råte, men også at det er store forskjeller innen granas naturlige utbredelsesområdet med hensyn til råte blant annet ut fra geologiske forhold. Mest råte finner en blant annet under den marine grense og på kalkområder. Svarprosenten var svært lav for entreprenører og skogeiere så det var ikke mulig med en statistisk analyse mellom grupper av aktører.

Det var et enormt sprik i mening blant respondentene om det fins gode kontrolltiltak for å forebygge råte. Stubbebehandling er mye brukt i Sverige og Finland da forskningsresultater har vist svært gode resultater. I deler av disse landene blir stubbebehandling også utført ved slutthogst. I Norge har bruk av stubbebehandling gått kraftig ned de siste årene, noe som også gjenspeiles i svarene på spørsmål 4; skogeiere blir ikke tilbudt stubbebehandling før hogsten. Undersøkelsen gir ikke svar på om hvorvidt dette skyldes ekstrakostnader ved maskininvesteringer og til selve behandlingen, manglende kunnskap eller holdninger hos forskjellige aktører.

Granrotkjuke er den viktigste råtesoppen i granas naturlige utbredelsesområde og står gjerne for 65- 80 % av råten. Høyt råteomfang er stort sett et resultat av økning i tynningsoperasjoner og hogst utført i sommerhalvåret og i milde, snøfrie høst- og vinterperioder når smittefare via stubbesnitt og skader

på rotsystem er spesielt stor. Etter at rotkjuke har etablert seg i et bestand, er det stor sannsynlighet for at råteomfanget akkumulerer seg over tid, siden soppen er i stand til å spre seg fra stubber til neste tregenerasjon og videre fra tre til tre ved rotkontakter. Uten aktive tiltak vil man i fremtiden få et enda høyere råteomfang når mildere klima med lengre vekstsesong gjør at perioden med sikker hogst blir kortere. Samtidig forlenges også sesongen med aktiv vekst av råte i treets rotsystem og stamme med påfølgende økning i tapt utbytte.

KONKLUSJON

Undersøkelsen er begrenset, men viser at en vesentlig andel av aktørene innen norsk skogbruk har for lite kjennskap til råte og råteproblemet i granskog. Sammenlignet med Finland og Sverige er for eksempel kontrolltiltak som stubbebehandling altfor lite brukt i Norge. Slike tiltak må i langt sterkere grad også brukes her til lands hvis man skal få redusert råte i granskog. Bedre dialog mellom aktørene innen operativt skogbruk, skogbruksledelse, utdanning og forskning må til for å bekjempe et skremmende framtidsscenario; en videre akkumulering av råte i norsk granskog.

REFERANSER

Huse KJ, Solheim H, Venn K. 1994. Rapp. Skogforsk 23/94, 1-26

FORFATTERE:

Ari M. Hietala Pb 115, NO-1431 Ås/Kvithamar 7512 Stjørdal
Halvor Solheim Pb 115, NO-1431 Ås
Bruce Talbot Pb 115, NO-1431 Ås